

УДК 811.161.2'367

ЯСЛИК Володимир – кандидат філологічних наук, доцент кафедри української філології, Зклад вищої освіти «Університет Короля Данила», вул. Є. Коновальця, 35, Івано-Франківськ, 76018, Україна (yaslyk.volodymyr@ukd.edu.ua)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6897-6753>

ФІНІВ Вікторія – кандидат філологічних наук, доцент кафедри української філології, Зклад вищої освіти «Університет Короля Данила», вул. Є. Коновальця, 35, Івано-Франківськ, 76018, Україна (viktoriia.finiv@ukd.edu.ua)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5288-6104>

DOI: <https://doi.org/10.24919/2522-4565.2024.60.22>

Бібліографічний опис статті: Яслик, В., Фінів, В. (2024) Етикетні формули звертання в листах Василя Стефаника. *Проблеми гуманітарних наук: збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія «Філологія»*, 60, 184–190, doi: <https://doi.org/10.24919/2522-4565.2024.60.22>

ЕТИКЕТНІ ФОРМУЛИ ЗВЕРТАННЯ В ЛИСТАХ ВАСИЛЯ СТЕФАНИКА

Анотація. Стаття присвячена дослідженню формул звертання в листах Василя Стефаника. Матеріалом для дослідження послуговували Стефаникові епістоли до письменників, громадських діячів, рідних, опубліковані в новому виданні доробку письменника.

Мета статті – виявити мовні засоби, якими експліковані етикетні формули звертання в епістолярії В. Стефаника, схарактеризувати структуру цих одиниць та особливості функціонування. Досягнення мети зумовлено застосуванням загальнонаукових та спеціальних методів і прийомів дослідження, зокрема аналізу та синтезу, мовного спостереження, описового методу, контекстуально-інтерпретаційного прийому (для аналізу звертань у контексті прагматичного змісту).

У статті виокремлено етикетні формули звертань, проаналізовано їхню структуру та семантику. Зазначено, що Стефаник найчастіше використовує загальні назви-іменники та займенник *Ви*, коли звертається до адресатів. Установлено, що формули звертань, використовувані у високій та нейтральній тональностях, відображають світоглядні уявлення В. Стефаника і завжди мають високий ступінь увічливості.

З'ясовано, що серед усіх етикетних формул у листах новеліста звертання є найчастотнішими, оскільки вони виконують функцію першої фрази: етикетні формули привітання у «чистому» вигляді не властиві листам Василя Стефаника, оскільки замість них автор використовує конструкції звертання (наприклад, «Високоповажаний пане товаришу!» (до М. Коцюбинського, О. Маковея), «Високоповажаний товаришу!» (до М. Рудницького, М. Павлика), «Пане товаришу!» (до А. Шмигельського), «Дорогий пане товаришу!» (до М. Шухевича), «Дорогий добродію!» (до М. Павлика, І. Франка).

Формули звертання письменник вживає в кличному відмінку, за винятком кількох девіантних форм. Вибір тієї чи тієї етикетної формули зумовлений низкою чинників, серед яких соціальна роль, статус співрозмовників, оточення-адресанта.

Ключові слова: мовленнєвий етикет, епістолярний стиль, звертання, етикетні формули, культура спілкування.

YASLYK Volodymyr – Candidate of Philological Sciences, Associate Professor at the Department of Ukrainian Philology, King Danylo University, 35, Yevhen Konovaltsia str., Ivano-Frankivsk, 76018, Ukraine (yaslyk.volodymyr@ukd.edu.ua)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6897-6753>

FINIV Viktoriia – Candidate of Philological Sciences, Associate Professor at the Department of Ukrainian Philology, King Danylo University, 35 Yevhen Konovaltsia Street, Ivano-Frankivsk, 76018, Ukraine (viktoriia.finiv@ukd.edu.ua)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5288-6104>

DOI: <https://doi.org/10.24919/2522-4565.2024.60.22>

To cite this article: Yaslyk, V., Finiv, V. (2024). Etyketni formuly zvertannya v lystakh Vasylya Stefanyka [Etiquette formulas of address in the letters of Vasyl Stefanyk]. *Problemy humanitarnykh nauk: zbirnyk naukovykh prats Drohobyskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Ivana Franka. Seriiia «Filolohiia» – Problems of Humanities. “Philology” Series: a collection of scientific articles of the Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University*, 60, 184–190, doi: <https://doi.org/10.24919/2522-4565.2024.60.22> [in Ukrainian].

ETIQUETTE FORMULAS OF ADDRESS IN THE LETTERS OF VASYL STEFANYK

Summary. *The article analyses address formulas in the letters of Vasyl Stefanyk. The material for the research includes Stefanyk’s epistles to writers, public figures, and relatives, published in the new edition of the writer’s works.*

The aim of the article is to identify the linguistic means used to express etiquette formulas of address in the epistolary works of V. Stefanyk, to characterize the structure of these units, and to analyse their functioning. The objective is achieved through general scientific and special research methods and techniques, including analysis and synthesis, linguistic observation, descriptive methods, semantic analysis, contextual and interpretative methods (for analysing address forms in the context of their pragmatic content), and others.

The article isolates etiquette formulas of address, analyses their lexical composition, semantics, structure, and morphological features. It is noted that Stefanyk most often uses general nouns and the pronoun “You” when addressing the recipients. It is stated that these formulas of address are used in both high and neutral tonalities, reflect Stefanyk’s worldview, and always maintain a high degree of politeness.

It is determined that among all etiquette formulas in the letters of the novelist, address forms are the most frequent since they perform the function of the first phrase: pure greeting formulas are not typical for Stefanyk’s letters. Instead, the author uses address constructions (for example, “Highly honoured Mr. Comrade!” (to M. Kotsiubynskyi, O. Makovei), “Highly honoured comrade!” (to M. Rudnytskyi, M. Pavlyk), “Mr. Comrade!” (to A. Shmyhelskyi), “Dear Mr. Comrade!” (to M. Shukhevych), “Dear sir!” (to M. Pavlyk, to I. Franko)).

The formulas of address are used in the vocative case, with a few deviant cases. The choice of a particular etiquette formula is influenced by several factors, including the social role, the status of the interlocutors, and the significance of the environment in which the author of the letters was situated.

Key words: *speech etiquette, epistolary style, address, etiquette formulas, communication culture.*

Постановка проблеми. Однією з ознак сучасної лінгвістики є прагнення зрозуміти складну природу людської комунікації, де мова є найважливішим засобом спілкування та взаємодії і де мовці можуть впливати на мовленнєву діяльність одне одного. З цього погляду важливим є вивчення мовленнєвого етикету як безпосередніх правил комунікативної поведінки в різних життєвих ситуаціях. Одним із джерел вивчення етикетних формул вважаємо епістолярій, адже сама суть листів уже передбачає наявність у них фрагментів на позначення привітання, звертання,

подяки, вибачення, прощання тощо. Безперечно, у розвитку епістолярного стилю важливу роль відіграють відомі люди – письменники, громадські діячі, учені, оскільки листи містять безцінну культурно-історичну спадщину: окрім висвітлення суспільно-політичних поглядів, мовно-літературних проблем, вони є джерелом пізнання питомих особливостей мови на певному синхронному зрізі.

Нашу увагу привернули листи Василя Стефаника, унікальність яких у тому, як стверджувала Михайлина Коцюбинська, що в них Стефаник творив сам себе (Коцюбин-

ська, 2001, с. 172). Постать В. Стефаника є знаковою в українській літературі, однак його епістолярій все ще залишається малодослідженим порівняно з новелістикою. Актуальність статті полягає в тому, що Стефаникові листи зберегли для нас значну кількість варіантів етикетних формул, властивих різним комунікативним ситуаціям, серед яких звертання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У значній кількості наукових розвідок переважно літературознавчого спрямування, безумовно, учені звертаються до листів В. Стефаника з метою розкриття його філософського, естетичного світогляду чи поглиблення аналізу художніх творів новеліста, проте окремої уваги етикетним формулам, зокрема звертанням, приділено не багато. Серед мовознавчих напрацювань найперше варто згадати аналітичну розвідку В. Грещука про результати лінгвістичних стефаникознавчих досліджень, який зосередився на мовних аспектах епістолярію (Грещук, 1996).

Достатньо уваги формулам мовленнєвого етикету в епістолярії В. Стефаника приділила С. Богдан, яка проаналізувала звертання в епістолярній спадщині письменника (Богдан, 2004), а також охарактеризувала відтворені у формулах увічливості діалектні риси (Богдан, 1993). Як вважає дослідниця, реєстр звертань у листах В. Стефаника відбиває типові для української мови кінця ХІХ – поч. ХХ ст. апелятиви і є виразником мовної парадигми Покуття (Богдан, 1993).

На форми звертання В. Стефаника до родини звернув увагу С. Хороб, який дійшов висновку, що до дружини Стефаник звертається напівофіційно «*Шановна товаришко!*» і це «передбачає авторську чемність у розмові про особисті справи, які не є таємницею для адресата. А звертання до дружини «*Дорога товаришко!*» передбачає певну межу інтимності у спілкуванні про справи, з якими автор ознайомлює адресата» (Хороб, 1996, с. 157).

Не могла оминати формули звертання у своїй дисертації Анна Ільків, коли аналізувала листи В. Стефаника до В. Морачевського, якого той називає *добрим другом, сильним другом*, зберігаючи увічливу форму звертання на *Ви*. «У листах до В. Морачевського В. Стефаник пропонує не знану ще модерній літературі

(національній культурі в цілому) особливу форму чоловічої нарації, коли «я» адресанта ототожнюється із «я» адресата. Запорукою такого ототожнення була самовіддана дружба і близькість світоглядів» (Ільків, 2016, с. 263).

Мета нашої розвідки – проаналізувати особливості мовного вираження та функціонування етикетних формул звертання в епістолярії В. Стефаника. Матеріалом для дослідження послуговували різноструктурні етикетні формули звертання в листах Василя Стефаника, зібраних у новому виданні доробку письменника – томі І, книзі 2 («Листи») (Стефаник, 2020). Загальна кількість виявлених та проаналізованих мовних одиниць – понад 300.

Мета статті зумовлює розв’язання таких **завдань**: визначити специфіку мовного оформлення звертань у листах Василя Стефаника, схарактеризувати структуру та семантику звертань, їхні функції, встановити особливості використання звертань залежно від адресата (родинне листування, листи до друзів, офіційні листи тощо).

Виклад основного матеріалу. Епістолярій В. Стефаника неоднорідний за стилістикою, змістом, відбиттям його світогляду, емоцій, ставлення до людей та подій. Однак усі листи поєднує наявність значної кількості звертань, які письменник оригінально використовує замість загальноприйнятої першої фрази привітання. У такий спосіб автор листа установлює контакт зі співрозмовником, реалізуючи фатичну функцію мови. Наприклад: *Дорогий добродію! Високоповажана Пані! Любий добродію! Високоповажаний Пане Професор! Вельмиповажаний пане товаришу!* та ін. – такі звертання-привітання використовує В. Стефаник як перші фрази листів.

Такі шаблонні формули звертання-привітання є своєрідними дискурсивними одиницями, які мають чітку позицію в листі – посередині над текстом. Вони переважно складаються з іменника та прикметника і мають компліментарний характер, адже містять оцінювальну (позитивну) ознаку за професійною чи морально-етичною рисою. Початковими звертаннями-привітаннями В. Стефаник створює атмосферу приємного спілкування: з одного боку, викликає почуття впевненості, самодостатності, а з іншого –

вияв поваги до співрозмовника, сподівання прихильності.

Опрацювавши листи В. Стефаника, ми зауважили, що у звертаннях до певних людей новеліст часто використовує ті самі етикетні формули. Отож найперше класифікуємо формули звертання за критерієм адресованості, щоб простежити, як автор звертається до близьких йому людей. Наприклад, під час листування з другом шкільних часів Левком Бачинським Стефаник використовує у звертаннях передусім прикметники *коханий* і *любий*, які подекуди виконують функцію субстантива, наприклад: *Коханий Левку! Коханий! Кохані! Коханий Льве Василевичу! Любенький Левку, Любий Левку! Любий Друже! Дорогий Левку!* Через використання субстантивів новеліст створює особливе комунікативне поле довіри й ніжності між собою та адресатом. Такі формули звертання виступають своєрідними показниками безкорисливих і щирих стосунків.

У листах до Ольги Гаморак письменник використовує такі етикетні вокативи: *Дорога пані! Високоповажана Пані! Шановна Товаришко! Шановна приятелько! Добра приятелько! Добра товаришко! Дорогі мої! Дорогі! Дорога Ольго!* Як бачимо, переважають слова *пані, товаришка, приятелька* у кличному відмінку. Також письменник використовує субстантивну форму в множині *дорогі*, звертання на ім'я та оригінальну структуру *Ой Ви!* (Стефаник, 2020, с. 121). Цей емоційний вигук замінює звертання, оскільки є першою фразою листа. Очевидно, використання такого оригінального початку листа умотивовано пресупозитивними умовами: відповіддю на попередній лист Ольги. Загалом листування Стефаника та О. Гаморак протягом всього часу позначене особливостями їхніх взаємин: від першого офіційного звертання *Дорога пані!* до останнього шанобливого *Дорога Ольго!* Індивідуально-стильовою домінантою їхнього листування є і часте використання субстантивів *Добрі! Шановні! Дорогі!*

Найбільша різноманітність звертань властива листам до В. І. Морачевського, наприклад: *Високоповажний Добродію! Drogi Doktorze! Дорогий докторе! Мій приятелю! Дорогий друже! Мій любий! Дорогий при-*

ятелю! Дорогі! Мій друже! Любий Друже! Дорогий мій друже! Коханий друже! Дорогі Ви мої! Мій друже дорогий! Дорогий друже мій! Мій друже коханий! Любий приятелю! Дорогий мій приятелю! Єдиний друже мій! Кохані мої! Добрий приятелю! Абсолютно закономірними в такому контексті є найбільш уживані Стефаникові ключові лексеми в листах до Вацлава Морачевського – *друже* і *приятелю*, поєднані з оригінальними означеннями *дорогий, любий, коханий, добрий, єдиний* щодо лексеми *друже* і *мій, дорогий, любий, добрий* щодо лексеми *приятелю*. За частотою використання переважає формула-звертання *Дорогий друже!*, яку Василь Стефаник використовує впродовж усього листування з Морачевським близько 50 разів на початку листів. Зазначимо, що звертання з прикметником *єдиний* новеліст адресував лише В. Морачевському, що доводить особливість їхніх дружніх взаємин.

Підтримував зв'язки В. Стефаник і з дружиною свого найкращого друга Софією Морачевською, до котрої зазвичай звертався як *Добра пані!* чи *Добрі!* Не менш теплими (із суфіксами демінутивності) були звертання до їхнього сина Юрія Морачевського: *Любенький Юрчику! Коханий Юрчику! Маленький приятелю, коханий Юрчику!*

Особливими етикетними формулами, як того вимагає священничий сан, звертається письменник до Андрея Шептицького: *Дорогий нам всім галичанам і українцям усім владико! Всім нам дорогий наш владико! Всім нам дорогий, найвищий владико! Ексцеленціє, найдорожчий нам всім митрополите! Найдорожчий нам всім владико! Найдорожчий нам українцям наш найвисший владико! Найдорожчий нам усім [мит]рополите!* У звертаннях до Андрея Шептицького новеліст використовує етикетні формули, сформовані на базі напрацювань минулих поколінь, які були в ужитку за ранньохристиянської доби, як того вимагає сан.

Звертання *Дорогий товаришу!* В. Стефаник використовує в листах до В. Гаморака, М. Стахіва, В. Охрімовича, М. Павлика, А. Шмигельського, М. Ганкевича, В. Гнатюка. Загалом у листах до друзів превалюють звертальні формули з опорними лексемами *товаришу* і *пане товаришу*, дещо рідше використовує В. Стефаник звертання *добродію*: *Дорогий*

добродію! (до М. Павлика, І. Франка, К. Гаморака).

Активним у Стефаникових листах є звертання *пані*. Автор застосовує його, коли пише до С. Крушельницької, О. Кобилянської, О. Гаморак, Н. Семанюк та ін. Варто виокремити формули-звертання в листах до О. Кобилянської, у яких, на відміну від епістол до О. Гаморак, простежуємо виразну толерантну дистанцію: переважно офіційне *пані* чи дружнє *товаришко* разом із прикметниками *шановна*, *високоповажна*, *вельмишановна* Стефанік замінював на означення добра, добра моя, наша, добра наша, наприклад: *Добра наша пані! Добра моя пані! Наша пані! Добра пані!*

За структурою виокремлюємо в листах однокомпонентні, двокомпонентні, трикомпонентні та багатокомпонентні етикетні формули звертання. Серед однокомпонентних звертань виявляємо тільки субстантиви, які виконують експресивну функцію та відбивають ставлення В. Стефаніка до адресата. Субстантивовані прикметники загалом доволі частотні в епістолярії В. Стефаніка і попри звернення до однієї особи письмений використовує форму множини: *Дорогі!* (до І. Калитовського, М. Шухевича, О. Гаморак); *Добрі!* (до С. Морачевської, О. Кобилянської); *Високоповажні!* (до О. Кобилянської); *Кохані!* (до Л. Бачинського). Форма множини використана для виявлення пошани до адресата.

З-поміж двокомпонентних звертань найпоширенішою моделлю, як засвідчує досліджуваний матеріал, є поєднання прикметника з іменником у кличному відмінку: *Вельмиповажаний пане! Шановний товаришу! Добра товаришко! Гречна пані!* У моделі «прикметник – іменник» найчастіше адресант використовує такі прикметники: *дорогий*, *високоповажний*, *поважний*, *любий*, *шановний*, *вельмиповажний*, *коханий*, *високошанований*, *найдорожчий*, *добрий*, наприклад: *Дорогий товаришу! Високоповажаний товаришу! Високоповажна пані-товаришко! Поважаний товаришу! Любий добродію! Коханий Левку! Високошанований добродію!* У деяких листах В. Стефанік скорочує прикметники, що, можливо, зумовлено життєвими ситуаціями та умовами, часом написання листа, наприклад: *Дор. Вікторе! Вп. Товаришу! В[ельми]*

пов[ажаний] добродію! Також виявляємо єдину модель «займенник – іменник» у листі до О. Кобилянської – *Наша пані!* – поєднання присвійного займенника першої особи множини з невідмінюваним іменником.

Трикомпонентні звертання переважно утворені за такими моделями: «Прикметник – іменник – іменник»: *Шановний пане товаришу! Високошановний Пане Меценасе! Високоповажаний пане доктор! Дорога пані Олено! Шановний пане товаришу! Вельмиповажаний пане товаришу! Високоповажний Пане Професор! Найдорожчий мій добродію! Високоповажний Пане Меценасе! Дорогий пане Володимире! Ви[соко] по[важний] пане-директоре! Дорога пані Катерино! Високодостойний товаришу консул! Дорога Пані Меценасова! Дорога Пані Наталіє!*

«Прикметник – займенник – іменник»: *Добра моя приятелько. Найдорожчий Мій Юрку! Добра наша пані!*

«Прикметник – іменник – займенник»: *Дорогий добродію мій!*

«Прикметник – займенник – займенник»: *Добрі Ви мої.*

«Прислівник – прикметник – іменник»: *Дуже дорогий Миколо!*

З-поміж чотирикомпонентних й інших багатокомпонентних звертань у листах виокремлено моделі, у яких сполучники поєднують два прикметники чи іменники: *Високоповажаний і дорогий мій Добродію! Дорогий мій добродію і товаришу! Високошановний Пане Голово і Професоре!*

З метою підсилення своєї поваги до адресата В. Стефанік інколи використовує прислівник *дуже*: *Дуже дорогий мій Василю! Дуже високоповажаний Пане Товаришу! Дуже дорога моя Козачко Гапко!*

Виявляємо також оригінальне подвійне звертання до співрозмовників: *Маленький приятелю, коханий Юрчику! Дорогий Пане Товаришу, Др. Михайле Рудницький!* – для вираження особливої уваги до адресата. Таке звертання допомагає додати ввічливості, особливо якщо йдеться про важливого співрозмовника. Експресивність такої структури часто підсилена використанням почесних титулів або особистих інтимних ознак, що вказують на емоційну близькість, особливу турботу, привітність.

Лексико-семантичний склад іменників дає можливість виокремити у звертаннях насамперед субстантиви на позначення роду діяльності або посади (*Товаришу редакторе! Дорогий редакторе! Товаришу Редактор!*), соціального чи майнового статусу (*Дорогий Професоре! Дорогий пане! Дорога Пані!*), свояцтва (*Дорогий шваг্রে! Дорогий Шваг্রে!*), спорідненості (*Дорогий Товаришу! Любий добродію! Дорогі Добродію! Високоповажаний Товаришу! В[исоко]пов[ажаний] товаришу! Високоповажаний добродію! В[исоко]поважана товаришко! Вельмиповажана пані! Шановна товаришко! Найдорожша товаришко!*), імен та прізвищ, імен по батькові (*Найдорожчий Юрку! Дорога Зонечко! Любенький Левку! Дорога Ганно! Дорога Ганю! Дорогий Іване! Дорогі Миколо! Дорогий Денисе! Дорога Ольго! Дорогий Володимире! Дорогий Семене! Дорогий Кириле! Дорогий Василю! Дорогий Славку! Дорогий Олексю! Дорогий Донцов! Коханий Льве Василевичу!*).

Як бачимо, у листах В. Стефаника звертання виконують передусім фатичну, номінативно-апелятивну та експресивну функції. Це зумовлено тим, що звертання дають змогу не тільки апелювати до особи, а й установити з нею контакт, виразити емоцію та закликати до певних дій. В епістолярії Стефаника звертання до адресата виражає і ставлення адресанта до нього, що є проявом його експресивної функції. Офіційність спілкування, безперечно, презентують ті звертання, які утворені з найменування осіб, що вказують на посаду адресанта, натомість зменшують дистанцію ті формули, у структурі яких є власні імена.

Висновки. Отже, типовими для епістолярію В. Стефаника можна вважати звертання, основу яких становлять номінації-гоноративи (*друг, пан, добродій, товариш*), найменування адресата за посадою та влас-

ним іменем. Пріоритетними є звертання *друзе* (101 раз), *товаришко* (75 разів), *товаришу* (59 разів), *пані* (55 разів), *пане* (31 раз) *добродію* (18 разів), які за лівобічною валентністю доповнені словами *шановний (-а), добрий (-а), вельмишановний (-а), дорогий (-а)*, а за правобічною валентністю вказують на ім'я, прізвище, посаду, соціальний статус, свояцтво і т. ін. Зауважимо, що письменник не використовує у своїх звертаннях вказівку на ім'я по батькові. Його етикетні формули зумовлені відомими засадничими постулатами мовленнєвого етикету: звертання *добродію, пане, товаришу, друзе* є типовими формами товариського спілкування.

Без сумніву, лексико-семантичний варіант формули звертання у конкретних листах зумовлений насамперед фактором особи адресата, про що свідчить перевага у використанні певних етикетних формул звертання до одних адресатів і відсутність таких формул у звертаннях до інших. Як бачимо, можна стверджувати про свідомий вибір В. Стефаником формул звертання залежно від певних особливостей адресата, його наближеності до автора, рівня стосунків, тривалості листування тощо, тож виникає враження своєрідної закріпленості звертань за конкретним адресатом.

У Стефаникових листах звертання виконують функцію першої фрази: етикетні формули привітання у «чистому» вигляді не властиві листам Василя Стефаника, оскільки замість них автор використовує конструкції звертання, серед яких переважають дво- та трикомпонентні структури, що здебільшого однотипні за частиномовною належністю, але різняться стилістичним забарвленням – від офіційного до інтимного.

Перспективність досліджень мовного етикету в листах Василя Стефаника полягає у вивченні прагматичних особливостей етикетних формул з огляду на особу адресата.

ЛІТЕРАТУРА

- Богдан С. Типологічне й індивідуальне в епістолярній поведінці Василя Стефаника : звернення. *Вісник Львівського університету*. Серія філологічна. Вип. 34. Ч. II. Львів : Львівський національний університет імені Івана Франка, 2004. С. 225–230.
- Богдан С. Епістолярій Лесі Українки і мовленнєвий етикет українського народу. *Українська мова і література в школі*. 1993. № 2. С. 33–37.
- Грещук В.В. Лінгвістичний аспект листування. *Василь Стефаник – художник слова* : монографія. Івано-Франківськ : Плай, 1996. С. 165–176.

- Журавльова Н. М.** Поетика української епістолярної ввічливості XIX – початку XX століття : монографія. Запоріжжя : ЗНУ, 2012. 548 с.
- Ільків А.В.** Інтимний дискурс письменницького епістолярію другої половини XIX – початку XX століть : дис. ... д. філол. наук : 10.01.01. Івано-Франківськ, 2016. 410 с.
- Коцюбинська М.** «Моя література в моїх листах». «Зафіксоване й нетлінне»: роздуми про епістолярну творчість. Київ : Дух і Літера. Харківська правозахисна група, 2001. С. 165–173.
- Стефаник В.С.** Зібрання творів : у 3 т. у 4-х кн. / редкол.: С. І. Хороб (голова) та ін. Івано-Франківськ : Місто НВ, 2020. Т. 1, кн. 2 : Листи / упорядкув. Є. Барана. 600 с.
- Хороб С.** Листування як літературознавче джерело. *Василь Стефаник – художник слова*. Івано-Франківськ : Плай, 1996. 272 с.

REFERENCES

- Bohdan, S.** (2004). Typologichne y indyvidualne v epistolyarniy povedintsi Vasylya Stefanyka: zvernennya [Typological and Individual Aspects of Vasyl Stefanyk's Epistolary Behavior: Address Forms]. *Visnyk Lvivskoho universytetu. Seriya filolohichna – Bulletin of Lviv University. Philological Series* (Issue 34; Part II), (pp. 225–230). Lviv: Lvivskyy natsionalnyy universytet imeni Ivana Franka [in Ukrainian].
- Bohdan, S.** (1993). Epistolyariy Lesi Ukrayinky i movlennyevyu etyket ukrayinskoho narodu [The Epistolary of Lesya Ukrainka and the Speech Etiquette of the Ukrainian People]. *Ukrayinska mova i literatura v shkoli – Ukrainian language and literature at school*, 33–37 [in Ukrainian].
- Greshchuk, V.V.** (1996). Lihvistychnyy aspekt lystuvannya [Linguistic Aspects of Correspondence]. *Vasyl Stefanyk – khudozhnyk slova: monohrafiya Vasyl Stefanyk – The Artist of Words: monograph*, (pp. 165–176). Ivano-Frankivsk: Play [in Ukrainian].
- Ilkiv, A.V.** (2016). *Intymnyy dyskurs pysmennytskoho epistolyariyu druhoi polovyny XIX – pochatku XX stolit* [Intimate Discourse in the Epistolary Writing of the Second Half of the 19th – Early 20th Century]. (Doctor of Science Thesis). Ivano-Frankivsk [in Ukrainian].
- Khorob, S.** (1996). Lystuvannya yak literaturoznaveche dzherelo [Correspondence as a Literary Source]. *Vasyl Stefanyk – khudozhnyk slova – Vasyl Stefanyk – The Artist of Words*. Ivano-Frankivsk: Play [in Ukrainian].
- Kotsyubynska, M.** (2001). «Moya literatura v moyikh lystakh» [“My Literature in My Letters”]. «*Zafiksovane y netlinne*»: rozdumy pro epistolyarnu tvorchist – “Fixed and Imperishable”: Reflections on Epistolary Creativity, (pp. 165–173). Kyiv: Duh i Litera. Kharkivska pravozakhysna hrupa [in Ukrainian].
- Stefanyk, V. S.** (2020). Zibrannya tvoriv [Collected Works]. In S. I. Khorob (Chairman of the Editorial Board), Vols. 1–3. Books 1–4. In Ye. Baran (Organized), (Vol. 1; Book 2). Ivano-Frankivsk: Misto NV [in Ukrainian].
- Zhuravlova, N. M.** (2012). *Poetyka ukrayinskoyi epistolyarnoyi vvichlyvosti XIX – pochatku XX stolit-tya: monohrafiya* [The Poetics of Ukrainian Epistolary Politeness of the 19th – Early 20th Century: monograph]. Zaporizhzhya: ZNU [in Ukrainian].